

BGST

Bilim ve Toplum

BGST

DANS

MÜZİK

TİYATRO

BİLİM ve TOPLUM

YAYINLAR

İfade Özgürlüğü Hakkına Dair Bazı Temel Yorumlar*

Noam Chomsky

11 Ekim 1980

Aşağıdaki görüşler oldukça sıradandır, dolayısıyla bunları okumak durumunda kalan makul insanlardan baştan özür dilemem gerektiğini düşünüyorum. Yine de, eğer bunları kâğıda dökmek için iyi bir neden varsa, korkarım ki var, bu yazı çağdaş Fransız entelektüel kültürünün bazı kayda değer özelliklerine tanıklık edecektir.

Üzerinde yorum yapmam istenen konuya girmeden önce, iki açıklamanın zorunlu olduğunu düşünüyorum. Aşağıdaki görüşler iki açıdan son derece kısıtlıdır. Birincisi: burada sadece dar ve özel bir konuyla, yani fikirlerin, çıkarsamaların ve inançların özgürce ifade edilmesi hakkıyla ilgileniyorum. Burada hakkında çok az şey bildiğim Robert Faurisson'un eseri ya da eleştirileri hakkında hiçbir şey söyleyecek durumda değilim, ele aldıkları konular hakkında da özel bir bilgim yok. İkincisi: burada özetlemeyeceğim bazı nahoş kişisel deneyimlerden öğrendiğim üzere, Fransız entelijansiyanın belli bir kesimi, olgulara ya da akla en ufak bir ilgi göstermediklerini ortaya koyan bir kesimi hakkında ağır (ama hak edilmiş) sözler söyleyeceğim. Elbette söyleyeceğim şeyler başkaları için, entelektüel dürüstlüğe sıkıca bağlı olanlar için geçerli değildir. Burası ayrıntılı bir döküm yapmanın yeri değil. Burada değineceğim eğilimlerin ilgi ve duyarlılık göstermeye yetecek kadar önemli olduğunu düşünüyorum, ancak bu yorumların maksatlarını aşacak şekilde yanlış anlaşılmasını da istemiyorum.

Bir aralar Robert Faurisson'un "konuşma ve ifade özgürlüğünü" savunmak için bir dilekçe imzalamam istendi. Dilekçe, onun araştırmalarının karakteri, niteliği ve geçerliliği hakkında hiçbir şey söylemiyordu ve oldukça açık bir şekilde demokratik toplumlarda verili olarak kabul edilen temel hakların savunusuyla sınırlıydı; üniversiteyi ve resmi makamları "[Faurisson'un] güvenliğini ve yasal haklarını özgürce kullanmasının sağlanması için gereken her şeyi yapmaya" çağırıyordu. Hiç tereddüt etmeden imzaladım.

Dilekçeyi imzalamış olmam, Fransa'da bir protesto fırtınası kopmasına neden oldu. Hiçbir yorumu hak etmeyen bir yanlışlıklar selinin içerisinde, müttefiklerini değiştirmiş ama entelektüel tarzını değiştirememiş eski Stalinistlerden biri Nouvel Observateur'de dilekçenin içeriğinin baştan aşağı tahrif edilmiş bir versiyonunu yayınladı. Yine de, bunları normal karşıladım. Esprit'de (Eylül 1980) Pierre Vidal-Naquet'nin dilekçeyi, benim de imzaladığımı özel olarak belirterek "skandalvari" olarak nitelediğini görünce bir hayli şaşırdım. (Editör tarafından yazılan ve en azından doğruluk ve dürüstlük gibi temel değerlere bağlılığını koruyan insanlar açısından yorumu hak etmeyen bir makaledeki tartışmayı da atlıyorum.)

Vidal-Naquet dilekçeyi ve benim bu dilekçeyi imzalamış olmamı "skandalvari" olarak nitelemesi konusunda tek bir gerçekçe gösteriyordu: dilekçenin Faurisson'un vardığı sonuçların sanki gerçekte keşifmiş gibi sunduğunu iddia ediyordu: "conclusions" comme si elles étaient effectivement des découvertes[1]" Vidal-Naquet'nin sözleri yanlıştır. Dilekçede sadece Faurisson'un "bulgularını" sunduğunu yazmaktadır ve bunun da bulguların değeri hakkında kesinlikle hiçbir şey söylemediği ya da ima etmediği ve bulguların geçerliliğine dair hiçbir şey ima etmediği ithlafa yer bırakmayacak kadar açıktır. Belki de Vidal-Naquet dilekçe için seçilen İngilizce sözcükleri yanlış anlaması nedeniyle hata yapmış olabilir, yani belki de İngilizce bulgu sözcüğünü yanlış anlamıştır. Eğer bir kişinin bulgularını sunduğunu söylersem, bu bulguların karakterine ya da geçerliliğine dair hiçbir şey ima etmediğim elbette aşıkardır, ifade bu açıdan tamamen tarafsızdır. Vidal-Naquet'nin bunları yazmasının nedeninin gerçekten de metne dair basit bir yanlış anlama olduğunu varsayıyorum. Elbette bu durumda (başkalarının yanı sıra) benim de, hepimizin sıklıkla imzaladığı türden zararsız bir sivil haklar dilekçesini imzalamakla "skandalvari" olarak nitelenebilecek bir iş yaptığımız suçlamasını geri çekmesi ve bunu kamuya açıklaması gerekir.

Bireyleri tartışmak istemiyorum. O halde varsayalım ki, bir kişi bu dilekçeyi, yanlış okuma yüzünden değil de gerçekten söylemekte olduğu şeylerden dolayı hakikaten "skandalvari" bulmuş olsun. Varsayalım ki bu kişi, Faurisson'un fikirlerinin de saldırgan, hatta korkunç olduğunu, akademisyenliğinin de bir skandal olduğunu düşünsün. Dahası, varsayalım ki bu çıkarımlarında haklı olsun –haklı olup olmadığı bu bağlamda kesinlikle önemsizdir. O zaman söz konusu kişinin, Faurisson'ın gerçekten de kendini ifade hakkının elinden alınması gerektiğini, üniversiteye girmesinin engellenmesi gerektiğini, taciz ve şiddete maruz bırakılması gerektiğini, vs düşündüğü için dilekçeyi "skandalvari" bulduğu sonucuna varırız. Bu tür tavırlar hiç de az rastlanır türden değildir. Örneğin Amerikan komünistleri arasında ve hiç kuşkusuz başka yerlerdeki muadilleri arasında oldukça tipiktir. Özgür ifade hakkının sadece onaylanan fikirlerle sınırlı olmadığı, tam da en saldırgan olduğu düşünülen fikirler için bu hakların en kuvvetli biçimde savunulması gerektiği, onsekizinci yüzyıldan (sözgelimi Voltaire'den) bir şeyler öğrenmiş insanlar için su götürmez bir gerçektir ve tartışma gerektirmez. Genel olarak kabul görmüş fikirleri savunmanın pek de önemli bir iş olmadığı gayet açıktır. Bunların tümü Birleşik Devletler'de gayet iyi anlaşılmıştır ve bundan dolayı Faurisson meselesine benzer bir şey burada olamaz. Sivil özgürlükçü geleneğin açıkçası pek de iyi kurulmamış olduğu ve entelijansiya içerisinde derin totaliter eğilimlerin (işbirikçiliğin, Leninizm ve bundan türeyen fikirlerin, yeni entelektüel sağın yarı deli karakterinin, vs.) uzun yıllardır yaygın olduğu Fransa'da görüldüğü kadarıyla durum gayet farklıdır.

Fransız entelektüel kültürünün durumuyla ilgilenenler için Faurisson meselesi hiç de sıradan değildir. Akla hemen şu iki kıyaslama gelmektedir. Birincisi şudur: Hindin'de süregitmekte olan A.B.D. vahşetini, nükleer savaşa yol açabilecek politikaları ya da karanlık çağlardan kalma bir dinsel şovenizmi savunan kesinlikle korkunç düşüncelere sahip Rus muhalifleri lehine hazırlanan –gerçekten de çok miktarlara ulaşan- dilekçeleri de sıklıkla imzalarım. Hiç kimse hiçbir itirazda bulunmadı. Eğer bulunmuş olsaydı, Faurisson'un sivil haklarını destekleyen dilekçeyi kınayanların hak ettiği aşağılamanın aynısını, aynı nedenlerden dolayı onlara da gösterirdim. Komünist Parti yayınlarını okumam, ama parti komiserleri ya da sadık memurlarının bu dilekçeleri dikkatlice inceleyip, insan haklarının bastırılmasını engelleme yolundaki çabaları gözden düşürme derdiyle, kötü niyetli bir şekilde yanlış yorumlanabilecek ifadeler aradığından kuşku duyuyorum. Rus muhaliflerin durumuyla kıyaslayacak olursak, görüşlerinden bağımsız olarak Faurisson'un sivil haklarının garanti altına alınması gerektiğini söylediğimde, Fransa'da bu tavır "skandalvari" olarak görülüyor ve büyük patırtı koparıyor. Bu farkın nedeni yeterince açık görünüyor. Rus muhaliflerinin durumunda, devlet (devletlerimiz) insan hakları duyarlılığıyla pek de ilgili olmadığını söylemeye bile gerek olmayan kendi gerçeklerinden dolayı bunların desteklenmesini onaylıyor. Buna karşılık, Faurisson'un durumunda, sivil haklarının savunulması resmi olarak onaylanmış doktrin değildir –bundan çok farklıdır. Böylece entelijansiyanın bu kesimi, hizaya gelip uygun adım yürümeye meraklı olanlar, Sovyet muhalifleri söz konusu olduğunda sorgusuz sualsiz benimsedikleri tavrı almaya gerek görmüyorlar. Fransa'da başka etkenler de bulunmaktadır: belki de Vichy Hükümeti'nin[2] yönetimi altında geniş kesimlerin utanç verici tavrına dair hala süregelen suçluluk duygusu, Fransa'nın Hindin'deki savaşlarına karşı çıkılamamış olması, Stalinizmin ve daha genelde Leninist doktrinlerin kalıcı etkileri, savaş sonrası Fransa'daki belirli akımların biçimsiz ve dadaist karakteri (ki bu akımlar rasyonel söylemin böylesine tuhaf ve kavranamaz bir eğlence gibi görünmesine neden olmuştur), şiddet dalgaları halinde patlayan anti-Semitizm akımları.

Akla ikinci bir kıyaslama daha geliyor. Birleşik devletlerdeki anaakım entelijansiya hakkında nadiren söyleyecek iyi bir şey bulurum. Genellikle başka yerlerdeki muadillerine çok benzerler. Yine de, Fransa'da Faurisson meselesine verilen tepki ve burada aynı fenomene verilen tepkiyi karşılaştırmak son derece aydınlatıcı olacaktır. Birleşik Devletler'de Arthur Butz (Amerikalı Faurisson olarak kabul edilebilir) Faurisson'a karşı yöneltilen acımasız saldırıya maruz kalmamıştı. Birleşik Devletlerde "Yahudi Soykırımı yok" diyen tarihçiler,

tıpkı bir kaç ay öncesinde olduğu gibi büyük bir uluslararası toplantı düzenlediğinde Fransa'da Faurisson konusunda yaşananlara benzer bir histeri burada ortaya çıkmadı. Amerikan Nazi Partisi, büyük ölçüde bir Yahudi şehri olan Skokie, Illinois'de –elbette saf provokasyon için- bir geçit töreni düzenlediğinde (her ne kadar Amerikan Komünist Partisi öfkeye kapılmışsa da) Amerikan Sivil Özgürlükler Birliği [3] onların haklarını savunmuştu. Bildiğim kadarıyla, aynı şey, Birleşik Devletler gibi canlı bir sivil özgürlükler geleneğine sahip olan İngiltere ve Avustralya için de geçerlidir. Butz ve diğerleri kesin bir dille eleştirilmiş ve kınanmıştır ama bildiğim kadarıyla sivil haklarına yönelik bir saldırı olmamıştır. Bu ülkelerde, Fransa'da "skandalvari" bulunan türden zararsız dilekçelere ihtiyaç yoktur ve eğer böyle bir dilekçe ortaya çıkarsa, sınırlı ve önemsiz çevreler haricinde kimse kesinlikle buna saldırmaz. Kıyaslama yine aydınlatıcıdır. Bunu anlamaya çalışmak gerekir. Belki de Nazizm ve anti-Semitizmin Fransa'da çok daha tehdit edici olduğu iddia edilebilir. Bunun doğru olduğunu düşünüyorum. Fakat bu durum, uzun bir zaman boyunca Fransız entelijansiyanının geniş kesimlerinin Leninizme yönelmelerinin, bugün bile temel sivil özgürlük ilkelerini küçümsemelerinin ve Üçüncü Dünya'ya karşı haçlı seferleri için savaş davullarını çalmaktaki mevcut fanatizmlerinin ardında yatan etmenlerin bir yansımasıdır. Kısacası, çeşitli kisveler altında ortaya çıkan derinlere işlemiş totaliter eğilimler vardır. Bu, üzerinde etrafıca düşünmeyi hak eden bir meseledir.

Faurisson'un, var olduğu iddia edilen "anti-Semitizmi" konusunda son bir söz söyleyeyim. İlk olarak, Faurisson bağnaz bir anti-Semit ve fanatik bir Nazi yanlısı olmuş olsaydı bile –bu tür suçlamalar burada detaylarıyla aktarmamın uygun olmayacağı kişisel konuşmalarda bana da yöneltilir- onun sivil haklarını savunmanın meşruiyeti üzerinde bunun hiçbir etkisi olmayacaktı. Bilakis bunları savunmayı hepten zorunlu hale getirecekti, çünkü bir kez daha söylemek gerekirse, özgür ifade hakkının en kuvvetli şekilde savunulması gereken fikirlerin kesinlikle bize en korkunç gelen fikirler olduğu, yıllardan, hatta yüzyıllardan beri su götürmez bir gerçektir. Bu asli meseleyi bir kenara koyacak olursak, Faurisson'un bir anti-Semit ya da Nazi yanlısı olduğu doğru mudur? Daha önce de belirttiğim gibi onun çalışmalarını çok iyi bilmiyorum. Ancak –büyük ölçüde kendisine yönelik saldırıların niteliği sonucu- okuduklarımdan her iki sonucu da destekleyecek bir kanıt bulamadım. Kendisine dair benim okuduğum materyallerde, ne halka açık kayıtlarda ne de kişisel yazışmalarda inandırıcı bir kanıt bulamadım. Tespit edebildiğim kadarıyla, görece apolitik bir tür liberal gibi göründü bana. Anti-Semitizm suçlamasına delil olarak bana söylenen, Faurisson'un 1940'larda bazı okul arkadaşlarına anti-Semitik duygularını anlattığı ve Cezayir savaşı zamanında yazdığı ve bazılarının anti-Semitik sonuçlar çıkardığı bir mektuptur. Ciddi insanların –kişisel konuşmalarda bile- birilerini meşhur ve kıdemli bir anti-Semitist olarak mahkum etmek için bu tür ithamları yeterli kanıt olarak ileri sürmelerine oldukça şaşırdım. Halka açık kayıtlarda bu tür ithamları destekleyebilecek bir şey bilmiyorum. Bu işin daha fazla uzatmayacağım, ama varsayalım ki benzer standartları başkalarına da uyguladık ve Hindistan'daki Fransız savaşlarına ya da Stalinizme yönelik yıllar önceki tavırlarının ne olduğunu sorduk. Herhalde daha fazla bir şey söylemeye gerek yok.

Notlar:

* Noam Chomsky, Democracy and Education, Edited by C.P.Otero, Published in 2003 by RoutledgeFalmer, Çevirmen: Ender Abadoğlu

[1] "sanki bu sonuçlar gerçekte yeni keşiflermiş gibi" –y.h.n.

[2] 1940'da Fransa'nın Nazi Almanyasına teslim olmasıyla Mareşal Philippe Pétain başkanlığında kurulan ve Nazi işgalinin bittiği 1944'e kadar süren Fransız yönetimi. Savaş boyunca resmen tarafsız kalmakla birlikte özellikle ırkçı politikalar konusunda Nazilerle işbirliği yapmıştır. –y.h.n.

[3] Amerikan Sivil Özgürlükler Birliği, vatandaşların anayasada ve yasalarda yer alan hak ve özgürlüklerini savunmayı ve korumayı hedefleyen kar amacı gütmeyen bir örgüttür. Yasama, yargı ve cemaat eğitimi alanlarında çalışmaktadır. 2005 itibarıyla 500,000 üyesi vardır. –y.h.n.

bgst@bgst.org ■ 0212 2511921 ■ Tomtom Mahallesi, Kaymakam Reşat Bey Sok. 9/1 Beyoğlu - İstanbul

Barındırma: **HostingEvi**